

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

XXV. De arbitris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

ut dolus præstetur, ne furti agatur vel injuria-
rum, si furtum vel injuria fiat, l. Si unum 27, Parag.
illud cum Parag. leg. D. De pact. Item ut beneficium
Ecclesiasticum acceptâ pecuniâ resignetur, c. 4.
Ext. eod. Item pactum cum filia iocum, ut dote
contenta, hereditate patris absteineat, Pactum do-
tali 3, C. De collat. aut cum uxore, ut marito liceat
alienare rem dotalem aut donatam propter nu-
ptias, Auth. Si ve à me C. Ad S. C. Velleian. l. unica
Parag. penult. C. De rei uxor. atq. cum tria priora pa-
cta turpia sint, posteriora verò juri adversa.
Quamvis in his posterioribus receptum sit, quòd
jurisjurandi accensione confirmantur, c. Quamvis
De pact. lib. 6, c. Cum contingat. 28, De iur. iur. c. 2,
De iur. iur. lib. 6, propter juris regulam, qua jube-
tur omne juramentum servari, quòd non vergit
in dispendium salutis æternæ, neque redundat in
alterius præjudicium, d. c. Quamvis c. d. c. Cum
contingat in fine. x

¶ 4. Idem in transactione, vuluti in causa benefi-
ciali aut matrimoniali.

In transactione similiter animadvertendum
est, ne hæc contra bonos mores, aut de re, quæ
transactionem non admittit, interponatur: ve-

luti in causa spirituali, in qua transactio speciem
simoniae continet, c. 4, c. 6, & c. 10, Ext. De trans-
act. licet in ea amicabile & gratuita compositio
non improbetur, c. 9, Ext. eod. At in matrimonio
nulla transactio, nullaque compositio admitti-
tur, c. fin. eod. De transact. Si enim legitime semel
contractum est matrimonium, amplius dissolvi
non potest, can. Præcipit. can. Præceptum xxxii. qua.
5. si illegitime, id est, contra sacros Canones ini-
tum, reconciliari non potest transactione vel
compositione partium, c. Non debet 8, in fine Ext.
De conf. c. affin.

Notatio in Tit. 24.

¶ Nec est, quòd quis nobis succenscat, quòd hanc
viam juramento tribuimus; cum & jure civili resti-
tutio in integrum, quæ aequitate naturali iuratur, l. 1. D.
De minorib. & tot. legibus confirmata & recepta est,
solum juramenti adjectione excludatur, l. 1, & Auth.
Sacramenta pub. C. Si adversus vendit & l. 3, C.
Si minor se major. dix. Et ratio iustitiae nostræ eadem
est qua est d. l. 1, videlicet, perfidia & perjurium, qui-
bus se obstringit juramenti transgressor. Quòd libuit
hic obiter meminisse contra Molyneum, quem citat &
sequitur Mynsing. cent. 6, obs. 62, in fine.

DE ARBITRIS.

TITULUS XXV.

§. I. Arbitri qui?

Arbitri hoc loco dicuntur, qui ex con-
ventionione partium sumuntur ad dirimen-
dam controversiam, qui in Dig. & in Cod.
vocantur arbitri recepti, ut De recept. arbitr. quòd
ex recepto, id est, ex compromisso, assumantur,
l. Rem non novam 12. circa princ. C. de judic. Quòd
factum est, ut & hi arbitri compromissarii appel-
lentur.

¶ 2. Quo numero assumi possint arbitri.

Assumi autem possunt, unus vel plures, parti
vel impari numero, c. 1, & passim Ext. hoc tit. quam-
vis expediri sit, impari numero eos sumi; ut, si
omnes non consentiant, inveniatur saltem ma-
jor pars, cujus arbitrio fletur. In paribus ferò re-
sue exitu est, propter naturam hominum ad
dissentendum facilitatem, l. Item si unus 19, in
princ. D. hoc tit.

¶ 3. Arbitri, ubi in sententia non conveniunt.

Hinc, si ex tribus arbitris duo in decem & ter-
tius in quinque condemnent, prævalet senten-
tia duorum: licet si unus in quindecim, alter in
decem, & tertius in quinque pronuntiant, hu-
jus sententia præferatur, cum & alii duo in hanc
summam, quæ majori inest, unâ concurrant, c. 1,
eod. lib. 6.

¶ 4. Præsentia arbitratorum an necessaria.

Debent autem omnes arbitri adesse; alioquin,
uno absente, sententia aliorum licet consentien-
tium non valet; cum in omnes compromissum
sit, l. Si in tres 20, D. h. nisi in compromisso adje-
ctum esset, ut si unus vel alter abesset, reliqui ni-
hilominus procederent, l. Non distinguimus 37, §.
cum in plures D. eod. aut nisi absens legitime requi-
situs

XXX 3

litus

fitus nolit adesse causæ cognitioni vel definitioni. Nam his casibus ceteri præsentibus poterunt causam cognoscere & decidere; cum hujus absentia per præsentiam divinam repleatur. Quod posterius ex benignitate Juris Canonici receptum est, *c. 2, eod. in 6. contra Jus Civile, in d. f. Si in tres.*

§. 5. Qui arbitri eligendi

Nihil autem interest, qui arbitri eligantur, dummodo non sint improbi: quales sunt servi, *l. Padius 7, Parag. 1, D. eod. mulieres, l. fin. C. eod.* (nisi tamen hæc jurisdictionem habeant ex consuetudine loci, *c. Dilecti 4. Ext. eod.*) item furiosi, surdi, muti, *l. Sed etsi in servum 9, Parag. 3, D. eod. minores 20, annis, l. Cum lege 46, D. eod. excommunicati*, cum hi à fidelium communione exclusi sint, *c. penult. De sentent. excom. junctâ tamen moderatione Parag. sanè sup eod. tit.* Alii verò rectè eliguntur, sive ingenui sint, sive libertini; sive integræ famæ, sive ignominiosi, *d. l. Padius in prin. sive patres familiarum, sive filii familiarum, et jam jure patris, l. 5, & 6, D. eod.* item sive Clerici sint, sive laici, etiam inter Clericos; dum tamen inter Clericos laici in causa civili sumantur. Nam in laicos de re spirituali compromitti non potest, *cap. Contingat 8, Ext. eod. nisi conjunctim cum Clerico, ex auctoritate judicis Ecclesiastici, c. Per suas 19, eod. & ibi Imola num. 7.*

§. 6. An in judicem compromitti possit.

Sed an in judicem de ea re, in qua judex est, compromitti possit? controvertunt quidem alii, propter text. in *l. Sed & si 19, Parag. 1, D. eod. vide Imol. ad c. Cum tempore Ext. eod. & Hostiens. in Summamum. 3.* Nobis exploratius est, posse, sive loquamur de delegato judice, sive de ordinario, *d. cap. Cum tempore & ibi Gloss. in c. Cum olim 7, c. Ex parte 10, eod. c. Literas 14, Ext. De præsumpt. dum tamen id sponte fiat à partibus, non jubente judice,*

quo sensu accipiendus est text. in *d. Parag. 1.* Cujus rei utilitas in eo vertitur, quòd non appelletur à sententia arbitri, *l. 1, C. De recept. arb. nisi in casu 8. adde in sine inf. de appell. & pœnæ petitio detur, si qua (ut fieri solet) adjecta sit compromisso, l. 2, D. eod. c. 4, & c. 9, Ext. hoc tit.*

§. 7. Arbitrorum sententia standum est, sive æqua sive iniqua; exceptis casibus hic relatis.

Et quia arbitri ex consensu partium sumuntur, standum est eorum sententiæ, sive æquam, sive iniquam dixerint, a; cum sibi imputare partes debeant, quòd meliores non elegerint, *l. Dum proferre 33, Parag. stari D. De recept. arb. l. Societatem 77, Parag. fin. D. Pro socio, junctâ l. Quod quis ex culpa D. De R. I. nisi forte arbitri præscriptam compromissi formam exceperint, c. Cum dilectus 6. Ext. hoc tit. l. Non distinguemus 32, Parag. de officio cum Parag. & l. seq. D. eod. aut sordibus vel gratiâ ducti, sententiam tulerint, l. 3, C. eod. l. Ita demum 36, D. eod. & ibi latius, aut non observato judicii ordine processerint; cum arbitria ad similitudinem judiciorum redacta sint, l. 1, & ibi Gloss. ac Dd. D. eod. junctâ l. Prolatam C. De sentent. & interlocut.*

§. 8. De quibus compromitti non potest.

Ad extremum, de causa matrimoniali, liberali & criminali compromitti non potest; cum majores judices requirant, textus in *c. Causa 9, Ext. De in integr. restitut. d. l. Non distinguemus Parag. Julia ubi additur actio popularis, ut nec de ea compromitti possit. Qua autem illa sit, vide Gloss. & Dd. ad l. 1, D. De popul. actionib.*

Notatio in Tit. ult.

Hoc accipiendum est, quòd jus partis, quæ laesa est, non autem quoad jus scriptum, sive non scriptum, id est, consuetudinem, sicut probat textus in *l. Rem novam 12, C. De jud. & ibi Salicet.*

FINS LIB. TERTII.